

ДИРЕКТОРАТ
ЦИВИЛНОГ
ВАЗДУХОПЛОВСТВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

**ПОСТУПАК ИЗДАВАЊА
СЕРТИФИКАТА ВАЗДУХОПЛОВНОГ ОПЕРАТЕРА
(ОСНОВНА ПРОВЕРА)**

На основу члана 84. Закона којим је уређен ваздушни саобраћај односно на основу ARO.OPS.100 Правилника којим су регулисани услови за обављање ваздушног саобраћаја Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије издаје оператеру сертификат ваздухопловног оператера када утврди да оператер испуњава прописане услове за обављање јавног авио-превоза.

Поступак издавања сертификата ваздухопловног оператера се састоји из 5 фаза:

1. Преапликациона фаза;
2. Подношење захтева и почетне изјаве о усаглашености;
3. Преглед и оцена документације;
4. Провера и демонстрација;
5. Сертификација.

Преапликациона фаза

У преапликационој фази оператер ваздухоплова који се интересује за стицање сертификата ваздухопловног оператера добија информације о поступку основне провере у циљу издавања сертификата ваздухопловног оператера укључујући и информацију о документима која треба да достави уз захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера.

Да би оператер ваздухоплова од Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије добио детаљне информације о условима за стицање сертификата ваздухопловног оператера потребно је да достави попуњен образац Писма о намери (образац **ДЦВ-ОПС-ОБ-709**). Образац се налази на интернет страни Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије .

У Писму о намери оператер ваздухоплова наводи податке о:

- планираној делатности (редован, ванредан, превоз путника, превоз робе и поште, хитан медицински превоз или обављање локалних летова);
- планираном датуму започињања обављања јавног авио-превоза;
- ваздухопловима које намерава да користи за обављање јавног авио-превоза;
- одговорном руководицу и именованим лицима за сваку од функционалних области оператера ваздухоплова;
- планираном подручју у коме планира да обавља јавни авио-превоз;
- друге корисне информације које омогућавају ближе разумевање делатности коју оператер ваздухоплова планира да обавља.

Писмо о намери потписује одговорни руководилац оператера ваздухоплова или лице које га заступа (пуномоћник). У Писму о намери може да буде наведено и лице које је одговорно лице у својству пуномоћника са његовим подацима (ЈМБГ, адреса и контакт телефон). За даље активности пуномоћника, по питању поднетог Писма о намери, није потребно посебно овлашћење.

По пријему Писма о намери Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије врши процену информација из достављеног документа и израђује препоруку о прихватљивости Писма о намери односно података наведених у њему.

Након завршене анализе и израде препорука оператеру ваздухоплова, Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије ће позвати представнике оператера ваздухоплова на састанак. На састанку се оператеру ваздухоплова саопштавају препоруке Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије. Том приликом се оператеру ваздухоплова објашњавају евентуално разлози због којих Писмо о намери није прихватљиво чиме се оставља могућност оператеру ваздухоплова да Писмо о намери измени или допуни и поново га достави.

Ако је Писмо о намери прихватљиво додатне теме које могу да буду предмет састанка су:

- поступак сертификације (основне провере);
- опис захтева за издавање сертификата ваздухопловног оператера и прилога;
- оквирно одређивање периода трајања поступка сертификације, с тим што наглашавамо да ће прецизније трајање поступка сертификације бити тачније одређено тек након пријема Захтева за издавање сертификата ваздухопловног оператера;
- документација коју је неопходно доставити уз захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера;
- друге теме од значаја за поступак сертификације.

Фаза подношења захтева

У овој фази оператер ваздухоплова доставља Захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера. Захтев се доставља Директорату цивилног ваздухопловства Републике Србије што је пре могуће, а најкасније 90 дана пре планираног почетка обављања јавног авио-превоза.

Захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера подноси се на обрасцу **ДЦВ-ОПС-ОБ-711** који се налази на званичној интернет страни Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије. Захтев потписује одговорни руководиоца оператера ваздухоплова или лице које заступа оператера ваздухоплова.

Уз захтев се достављају следећа документа и докази:

- Решење Агенције за привредне регистре о регистрацији привредног субјекта;
- Приручник за управљање ваздухопловом (AFM/POH);
- Предлог оперативног приручника укључујући и Листу минималне опреме за сваки ваздухоплов који оператер намерава да користи за обављање јавног авио-превоза;
- Подаци о именованим лицима (радне биографије);
- Доказ о власништву односно корисништву над ваздухопловом којим оператер ваздухоплова планира да обавља јавни авио-превоз;
- Сликвито упутство за путнике за поступање у случају опасности (ако је примењиво);
- Приручник за обезбеђивање континуиране пловидбености (СМЕ приручник);
- Сопствени програм за обезбеђивање у ваздухопловству;
- Листа усаглашености оперативног приручника са одредбама правилника којим су регулисани услови за обављање ваздушног саобраћаја;
- Листа усаглашености са одредбама CAT.IDE.A односно CAT.IDE.H за сваки ваздухоплов којим оператер ваздухоплова планира да обавља јавни авио-превоз;
- Листа усаглашености са Делом - 26 за сваки ваздухоплов којим оператер ваздухоплова планира да обавља јавни авио-превоз, ако је примењиво;
- Доказ о уплати тарифе таксе која је прописана Правилником о висини накнада које се плаћају Директорату цивилног ваздухопловства Републике Србије;
- Доказ о уплати републичке административне таксе.

Подношење Захтева за издавање сертификата ваздухопловног оператера подразумева да је:

- Оператер ваздухоплова упознат са прописима који се примењују на јавни авио-превоз;
- да је спреман за проверу усаглашености са прописима;
- да је спреман да демонстрира обављање јавног авио-превоза.

Прихватљиво је да у време подношења захтева основ за коришћење ваздухоплова, уређаји и опрема, уговори са снабдевачима, закуп просторија, уговори о одржавању, поједини

елементи програма обуке и провере и сл. нису у потпуности завршени. У том случају оператер ваздухоплова мора да достави детаљан план у коме ће навести прихватљиве термине када ће документација и/или уговори који недостају бити достављени.

План активности је документ који садржи списак ставки, активности, програма и набавку ваздухоплова и/или опреме која мора да се набави или да буде спремна за основну проверу пре фазе провере и демонстрација. Овај план мора да садржи и оквирне датуме почетка обуке оперативног особља (летачког, кабинског, диспечера, особља за одржавање..), датум спремности уређаја и објеката за одржавање, датум спремности ваздухоплова, датум спремности за показну вежбу евакуације ваздухоплова и показну вежбу принудног слетања на воду (ако је примењиво), датум извршавања показног лета и др. Ови датуми треба да имају логичан хронолошки след. Привремени план активности биће замењен у току ове фазе коначним планом спровођења који се заснива на реалном времену и расположивим људским ресурсима.

Ако је оператер ваздухоплова поднео уредан захтев, потребну документацију и ако је правни статус оператера ваздухоплова одговарајући Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије организује састанак са оператером ваздухоплова. Састанку присуствују чланови тима Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије који су одређени да утврде да ли оператер ваздухоплова испуњава услове за стицање сертификата ваздухопловног оператера и представници оператера ваздухоплова. Сврха састанка је да се представницима оператера ваздухоплова представе вођа тима, чланови тима и друга стручна лица која учествују у поступку основне провере и да се одговори на питања било које стране. Вођа тима ће на састанку саопштити евентуалне недостатке у самом захтеву, достављеним прилозима и прихватљивост захтева у односу на достављене прилоге. Представници оператера ваздухоплова треба да предложи даљу динамику поступка основне провере коју Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије у случају потребе коригује у зависности од расположивости чланова тима који су одређени да обаве основну проверу.

Фаза оцене документације

Циљ провере докумената и приручника је да се утврди да ли су процедуре и поступци који су у њима наведени у складу са прописима и да ли одговарају предложеним делатностима оператера ваздухоплова.

У току фазе оцене документације врши се провера:

1. Оперативног приручника, укључујући и Листу минималне опреме;
2. Приручника за обезбеђивање континуиране пловидбености
3. Сопственог програма за обезбеђивање у ваздухопловству;
4. Сликвитог упутства за путнике за поступање у случају опасности;
5. Самосталних процедура оператера ваздухоплова као што је процедура за управљање променама.

Провера оперативног приручника, укључујући листу минималне опреме:

Један од најбитнијих приручника који се проверава у овој фази је оперативни приручник оператера ваздухоплова. Оперативни приручник представља документ којим се дефинишу дужности и одговорности оперативног особља и којим оператер ваздухоплова обавља контролу над летовима које планира да обавља. Циљ прегледа оперативног приручника је потврда да исти садржи све потребне информације као и утврђивање усклађености његовог садржаја са прописима којима су регулише обављање јавног авио-превоза. Ако оператер ваздухоплова из оперативног приручника изостави листу минималне опреме и достави је као посебан документ тада се такав документ посебно проверава али и даље чини саставни део оперативног приручника. Слично је и са описом система управљања оператера ваздухоплова који може да буде изостављен из оперативног приручника и достављен као посебан приручник.

Оператер ваздухоплова уз захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера доставља и листу усаглашености оперативног приручника са прописом којим се регулише обављање јавног авио-превоза (образац број **ДЦВ-ОПС-ОБ-713**).

Оперативни приручник треба да буде усаглашен са прописима и да садржи само оне информације које су потребне да би се летови обавили на прописан начин.

Осим провере усклађености оперативног приручника са прописима проверава се и:

- Тачност и свеукупност информација у приручнику;
- Читљивост и смисаоност информација и лакоћа са којом корисник приручника може да нађе потребну информацију;
- Поступак измене приручника који мора да буде у складу са процедуром за увођење промена у функционални систем.

Навођење сувишних информација у оперативни приручник може да има негативан утицај на безбедност летења као и изостављање битних података. Најважније је да је оперативно особље свесно да све што је наведено у оперативном приручнику има за циљ усаглашавање са прописима, а да за крајњи циљ има безбедно коришћење ваздухоплова.

По завршетку прегледа оперативног приручника Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије оператеру ваздухоплова доставља примедбе у облику закључка. Закључком се оператеру ваздухоплова сугерише да изврши измену и допуну садржаја приручника и за то се одређује прикладан рок. Приликом набрајања примедби које треба да се коригују наводи се и извод из прописа са којим материјал из приручника није усаглашен.

Када оператер ваздухоплова прими закључак са примедбама, треба да изврши измену садржаја оперативног приручника у наведеном року. Након извршене корекције оператер ваздухоплова доставља комплетан оперативни приручник са обележеним изменама. Напомињемо да нема потребе да се уписује датум на стране оперативног приручника већ тек када се отклоне све примедбе вођа тима ће се договорити са оператером ваздухоплова око датума који ће бити уписан на стране оперативног приручника.

Након отклоњених примедби оперативни приручник постаје прихватљив што значи да је усклађен са прописом који се односи на јавни авио-превоз.

Ради лакше провере Листе минималне опреме оператер ваздухоплова уз захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера доставља и листу усаглашености са одредбама CAT.IDE правилника о условима за обављање ваздушног саобраћаја (образац **ДЦВ-ОПС-ОБ-710**). У наведеној листи усаглашености оператер ваздухоплова треба да наведе уређаје и опрему која је уграђена у ваздухоплов који ће бити коришћен за обављање јавног авио-превоза.

Информација о именованим лицима

Оператер ваздухоплова, уз информацију о именованим лицима, која може да буде саставни део оперативног приручника, треба да достави радне биографије тих лица, а на основу које је претходно утврдио да та лица испуњавају услове наведене услове у члану 4. правилника којим су регулисани услови за обављање ваздушног саобраћаја. Осим провере документације са кандидатом за именовано лице Директорат цивилног ваздухопловства ће обавити и разговор. Разговор се обавља са сваким кандидатом појединачно.

Провера сликовитог упутства за поступање у случају опасности

Ако је предложена делатност оператера ваздухоплова јавни авио-превоз путника тада је оператер ваздухоплова дужан да изради и достави Директорату цивилног ваздухопловства Републике Србије сликовита упутства за путнике која садрже поступање у случају

опасности. Сликвито упутство треба да одговара реалном стању на ваздухоплову и да буде усклађено са подацима из приручника произвођача ваздухоплова.

Ако Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије приликом прегледа сликовитог упутства утврди да информације на упутству нису одговарајуће о томе обавештава оператера ваздухоплова у форми закључка који следи после фазе провере и демонстрација. У закључку се поред уочених одступања у току фазе провере и демонстрација наводи и чињеница да сликовито упутство за путнике није одговарајуће. Оператер ваздухоплова треба да измени упутства на сликовитиом упутству намењеном путницима, а на основу примедби из закључка.

Провера садржаја листе провере за претрагу ваздухоплова у случају бомбе или друге експлозивне направе

Оператер ваздухоплова треба да пропише листу провере за поступак претраге ваздухоплова ради откривања бомбе или импровизоване експлозивне направе, ако се сумња на саботажу, као и за проверу ваздухоплова у циљу проналажења скривеног оружја, експлозива или других опасних направа. Листа провере треба да садржи и упутство са одговарајућим поступцима који се предузимају у случају да се у ваздухоплову пронађе бомба или други сумњиви предмет као и податке о месту у ваздухоплову најмањег ризика које је дао произвођач ваздухоплова. Ова листа провере обично није саставни део оперативног приручника па се зато наводи да је потребно проверити и садржај који је наведен у самој листи.

Ако Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије утврди да информације у листи провере за претрагу ваздухоплова нису одговарајуће исте ће навести у закључку који следи после фазе провере и демонстрација. У закључку се поред уочених одступања у току фазе провере и демонстрација наводи и чињеница да листа провере за претрагу ваздухоплова није одговарајућа. На тај закључак оператер ваздухоплова је дужан да спроведе корективне мере пре издавања сертификата ваздухопловног оператера.

Провера сопственог програма за обезбеђивање у ваздухопловству

Националним програмом за обезбеђивање у ваздухопловству прописано је да је авио-превозилац, дужан да сачини сопствени програм за обезбеђивање у ваздухопловству.

Провера самосталних процедура

Пропис којим је регулисан јавни авио-превоз налаже израду процедура које нису саставни део оперативног приручника већ се ради о самосталним процедурама. Једна од таквих процедура је и процедура за поступање са променама у функционалном сиситему за које није потребно одобрење Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије. Ова процедура је једна од основних процедура јер од ње даље зависи правилно функционисање система управљања оператера ваздухоплова у смислу увођења промена које настају код оператера ваздухоплова. Самосталне процедуре морају да буду контролисани документи и чине саставни део документације сиситема управљања.

Имајући у виду да оператер ваздухоплова у свом захтеву наводи и одобрења која су му потребна за обављање делатности (као што су летење у условима смањене видљивости или др.) Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије врши проверу испуњености услова за свако од тражених посебних одобрења.

Фаза оцене документације се завршава формалним прихватањем садржаја и структуре оперативног приручника, именованих лица и других приручника односно самосталних процедура. Тек након прихватања оперативног приручника може да се настави са фазом провере и демонстрација.

Фаза провере и демонстрација

Оператер ваздухоплова мора, пре спровођења фазе провере и демонстрација, да примени процедуре на начин описан у оперативном приручнику. Започињање са обуком је могуће тек након што је одобрен програм обуке наведен у оперативном приручнику део Д.

Демонстрација подразумева проверу примене утврђених процедура на начин како би се оне примењивале у реалним условима при обављању саобраћаја. Демонстрација се врши под надзором тима Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије. Демонстрација обухвата и показну вежбу евакуације ваздухоплова и поступке при слетању на воду, ако је примењиво. Фаза демонстрације обухвата и процену опреме и пратећих уређаја и објеката за опслуживање ваздухоплова као и само одржавање ваздухоплова. У току фазе демонстрација и провера, проверивачи процењују ефикасност политика оператера ваздухоплова, начина рада, ефикасност процедура и упутстава као што је описано у одобреним приручницима оператера ваздухоплова и другим документима које је израдио оператер ваздухоплова.

Иако су фазе процене документације и демонстрације разматране одвојено, оне у пракси могу да се у неким деловима преклапају или могу да се обављају истовремено, с тим да спровођење обука наведених у оперативном приручнику који уређује обуке не сме да започне све док програми обуке нису одобрени.

Фаза провера и демонстрација обухвата провере:

1. Система управљања;
2. Припреме лета и оперативне контроле која обухвата и чување документације;
3. Спровођење обука и провера;
4. Чување евиденција о спроведеним обукама и проверама;
5. Поступака евакуације ваздухоплова (показна вежба евакуације);
6. Поступака при принудном слетању на воду;
7. Показни лет;
8. Одржавање ваздухоплова.

Фаза провера и демонстрација подразумева проверу претходно наведених елемената и траје најмање 20 сати с тим да показни лет траје најмање 1 сат ако се ради о ваздухопловима чија је максимална маса на полетању до 5.700 кг, односно најмање 2 сата ако се ради о ваздухопловима чија је максимална маса на полетању већа од 5.700 кг. Показни лет обухвата проверу свих посебних одобрења за које је оператер ваздухоплова поднео захтев за упис у сертификат ваздухопловног оператера.

У наставку је дат преглед најважнијих показних вежби којима присуствује тим Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије пре издавања сертификата ваздухопловног оператера. Списак провера није коначан тако да вођа тима може да донесе одлуку о проширењу обима провера и демонстрације.

Сиситем управљања

Пре издавања сертификата ваздухопловног оператера тим Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије треба да се увери да оператер ваздухоплова има одговарајућу организацију. Ова провера обухвата:

- проверу управљачке структуре оператера ваздухоплова са посебним освртом на линије одговорности и извештавања, део система управљања одређен ради праћења усклађености са захтевима као и део система управљања који се односи на уочавање опасности и управљање ризиком;
- надлежност именованих лица;
- проверу кадровских капацитета оператера ваздухоплова;
- проверу организације праћења лета и стручне оспособљености лица која раде на пословима праћења лета као и припреме лета;

- поступке који се примењују са циљем упознавања лица са оперативним приручником, изменама и допунама оперативног приручника као и додатним упутствима.

Провера инфраструктуре подразумева проверу објеката, уређаја и опреме за подршку на матичном аеродрому (просторије и средства за припрему и информисање посаде пред лет, канцеларијску опрему, средства комуникације и сл.) као и у свакој од оперативних база ако их има оператер ваздухоплова.

Припрема лета и оперативна контрола

Овај део фазе провере и демонстрација обавља се из два дела. У првом делу симулира се припрема лета и спровођење поступака оперативне контроле.

Приликом симулиране припреме лета, утврђује се:

- да ли ваздухопловни диспечер има лако доступан оперативни приручник;
- да ли познаје одредбе оперативног приручника, посебно оне које су неопходне за обављање послова ваздухопловног диспечера;
- да ли ваздухопловни диспечер располаже са подацима који се прослеђују служби трагања и спасавања;
- да ли ваздухопловни диспечер има увид у ваздухопловни интегрисани пакет, односно начин на који утврђује посебности које важе за аеродроме које ће користити оператер ваздухоплова;
- да ли ваздухопловни диспечер има увид и да ли зна да користи листу минималне опреме посебно у оним деловима који имају утицаја на оперативни план лета и на израду документације о маси и положају тежишта ваздухоплова;
- да ли ваздухопловни диспечер припрема оперативни план лета, узимајући у обзир поступке и ограничења из оперативног приручника;
- да ли ваздухопловни диспечер врши израчунавање масе и положаја тежишта ваздухоплова узимајући у обзир поступке и ограничења из оперативног приручника;
- да ли ваздухопловни диспечер врши прорачун потребног горива по процедурама из оперативног приручника и др.

Ако се у првом делу ове провере утврде нерегуларности тим Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије ће о томе обавестити оператера ваздухоплова како би спровео корективне мере пре другог дела провере припреме лета и оперативне контроле.

Други део припреме лета и оперативне контроле подразумева припрему лета за показни лет, тако да се ова провера комбинује са провером у лету. При припреми показног лета тим Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије треба да утврди да ли су корективне мере које је спровео оператер ваздухоплова након првог дела припреме лета и оперативне контроле на симулираном лету спроведене на одговарајући начин.

Спровођење обука и провера, чување евиденција о спроведеним обукама и проверама

Обука коју спроводи или организује оператер ваздухоплова и припреме које је учинио пре спровођења прелазне обуке и провере особља су од велике важности за процену оспособљености оператера ваздухоплова.

Оператер ваздухоплова треба да обавести тим Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије о планираним обукама и проверама. Обавештавање подразумева датум, време и место где ће се вршити прелазна обука ваздухопловног особља.

Након пријема обавештења о плану обуке, биће одређен члан тима Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије који ће посетити место које је пријављено као место на коме се спроводи прелазна обука и присуствовати истој. Циљ присуства на обуци је да се увери да се обука спроводи по одобреном програму обуке садржаном у оперативном

приручнику. Такође, члан тима Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије ће извршити и процену оспособљености лица које спроводи обуку као и процену просторија у којима се спроводи обука укључујући и опремљеност тих просторија.

Ако оператер ваздухоплова користи средства за обуку (или особље), који нису директно под контролом оператера ваздухоплова, Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије мора да се увери да су релевантна одобрења важећа и да ће обука бити у складу са потребама оператера ваздухоплова и по прописаним процедурама оператера ваздухоплова.

Битни елементи овог дела провере и демонстрације су:

- располагање довољним бројем лица која ће вршити обуке и провере наведене у оперативном приручнику;
- начин на који оператер ваздухоплова врши планирање ресурса за потребе спровођења обука и провера;
- располагањем средствима потребним за прописане обуке и провере;
- провера прописаних циљева који би требало да се постигну на обукама и проверама и да ли оператер ваздухоплова располаже системом којим ће се ти циљеви пратити.

Одржавање

Одговарајуће одржавање ваздухоплова, било да је уговорено са посебном организацијом или не, остаје одговорност оператера ваздухоплова. Пре него што се изда сертификат ваздухопловног оператера, важно је да се обезбеди да је прописана ефикасна веза између летачке делатности и одржавања и да су обавезе одговарајућих именованих лица адекватно описане у примењивим приручнику.

Чување евиденција

Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије мора да се увери да је успостављен систем за чување евиденција о извршеним обукама и проверама, у циљу одговарајућег планирања посада као и чување документације са обављених летова. Посебну пажњу треба обратити на то да систем за праћење важења обука и провера мора имати функцију правременог упозоравања на датуме истека важности дозвола, о одређеним проверама и другим ограничењима. Систем за праћење записа подразумева праћење:

- издавања дозвола, важност/истицање важности, система упозоравања;
- редовне и посебне обуке;
- вођење евиденције која се односи на радно време, време летења као и времена одмора.

У овом делу провере Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије утврђује да ли је ваздухопловно особље одговарајуће стручно оспособљено за безбедно обављање летова, што може да се утврди увидом у документацију сваког лица које ће обављати послове чланова посаде ваздухоплова као и послове ваздухопловног диспечера. Члан тима Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије треба да утврди да ли су сва лица успешно завршила прелазну обуку и да ли им је документација уредна као и да утврди да ли сва лица имају уредну дозволу летачког односно кабинског особља и уредно лекарско уверење.

Пре започињања реалних летова оператер ваздухоплова мора да располаже подацима о оствареном налету свих лица којима ће доделити дужност без обзира да ли се ради о летачком или кабинском особљу.

Провера у лету

Провера у лету подразумева:

1. припрему лета (други део провере припреме лета и оперативне контроле)
2. припрему посаде пред лет,
3. показни лет,

4. оцену документације потребне за извршење лета.

Члан тима Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије мора да буде присутан при информисању посаде ваздухоплова пре лета. Том приликом члан тима проверава да ли су посади доступне просторије и средства за припрему за лет. Члан тима треба да се увери, да је оператер ваздухоплова ускладио припрему лета са врстом летова које ће да обавља.

Одговарајући начин припреме пре лета укључује:

- проверу расположивог простора за припрему летачке и кабинске посаде;
- материјал за припрему летачке и кабинске посаде (укључујући неопходне делове оперативног приручника);
- довољно време неопходно за информисање (брифинг)/припрему лета
- подршку за планирање лета;
- одговарајућу комуникацију линијском одржавањем, диспечерском припремом лета, контролом летења и др;
- одговарајући превоз, где је неопходно.

При показном лету члан тима треба да се увери да посада ваздухоплова поступа у складу са одредбама оперативног приручника као и да је комплетна опрема у летачкој и путничкој кабини на предвиђеним местима, лако доступна члановима посаде и да је у исправном стању. Показни лет мора да буде такав да одражава реалну ситуацију што практично значи да се на показном лету морају налазити лица која имају улогу путника. Улогу путника могу да имају и лица запослена код оператера ваздухоплова.

Навигациона опрема ваздухоплова се проверава у току провере у лету и чини њен саставни део. Такође је веома важно да се проверивач увери да су навигационе процедуре, програм обуке и искуство летачке посаде адекватни и релевантни предложеној структури рута.

Уобичајене ситуације које се могу применити на показном лету су:

1. скретање са руте на алтернативни аеродром из метеоролошких разлога или услед проблема везаних за одржавање ваздухоплова. Ако се ради о међународном ваздушном простору потребно је у делу *Remarks*, у АТЦ плану лета да се наведе следећи текст: „*DIVERSIONS FOR TRAINING PURPOSE MAY BE NECCESARY*“. Додатно, препорука је да се приликом примене ове ситуације успостави телефонска веза са одговарајућим контролама летења пре започињања лета. Веома је важно да приликом скретања са руте чланови летачке посаде ваздухоплова у првој комуникацији обавесте контролу летења на следећи начин: „*WE ARE DIVERTING FOR A SIMULATED EMERGENCY THAT IS A PART OF TRAINING EXERCISE*“.
2. проблеми са МЕЛ односно *CDL* листом.
Овај сценарио има за циљ проверу чланова летачке посаде у смислу разумевања посебних оперативних ограничења као и проверу поступања по оперативним поступцима и поступцима одржавања оператера ваздухоплова.
3. Проблеми у вези са перформансама ваздухоплова.
Овај сценарио подразумева проверу оспособљености летачких посада али и лица која раде на пословима оперативне контроле у вези познавања летних карактеристика ваздухоплова, поступака израде аеродромских анализа у смислу могућности ваздухоплова и примене других поступака које је развио оператер ваздухоплова. Пример може да буде симулација неисправности система који спречава проклизавање на полетно-слетној стази при чему се врши слетање на контаминирану полетно-слетну стазу.
4. проблеми који су у вези са обезбеђивањем у ваздухопловству или који су у вези са превозом опасног терета. Циљ овог сценарија је провера познавања поступака садржаних у оперативном приручнику оператера ваздухоплова секција А10 (обезбеђивање) или секција А9 (превоз опасног терета).
5. ситуација у вези са поступањем у случају ванредне ситуације.

Циљ ове ситуације је провера познавања поступака у случају опасности као и само поступање у таквим ситуацијама. Ово је уједно и провера поступка комуникације, одржавања али и другим оперативним могућностима. Примери ових сценарија су: симулирање отказа погонске групе (при чему се погонска група никако не сме гасити), симулирање поступака са путником коме је потребна хитна медицинска нега, симулација ватре у тоалету, симулација губитка притисака у кабини ваздухоплова, симулирање поступка у случају проблема са извлачењем односно увлачењем стајног трапа ваздухоплова или симулирање поступка у случају неисправне додатне погонске групе ваздухоплова с тим да предмет провере могу да буду и друге ситуације.

6. сценарио који се односи на безбедност путничке кабине.

Циљ овог сценарија је провера познавања поступака који се односе на одређења оператера ваздухоплова у вези са путничким пртљагом који се уноси у путничку кабину, седење на излазима за напуштање ваздухоплова у случају опасности, онеспособљеност члана кабинске посаде да извршава додељене дужности, поступање са путником који пуши у путничкој кабини или у тоалету, поступање са путником који не поштује упутства члана кабинске посаде и поступање са путником који је под утицајем алкохола или других опојних средстава.

У току показног лета оператер ваздухоплова је дужан да увери чланове тима Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије да испуњава услове за сва посебна одобрења за које је поднео захтев, а које је описао у свом оперативном приручнику. При избору лета и дефинисања ситуације треба узети у обзир захтевана посебна одобрења. Посебно одобрења се не може уписати у сертификат ваздухопловног оператера ако оператер ваздухоплова није демонстрирао испуњеност услова за упис тог одобрења.

Показна вежба евакуације из ваздухоплова

Оператер ваздухоплова је дужан да сваком члану посаде додели дужност у случају опасности, коју треба да изврши приликом евакуације ваздухоплова. Поступак евакуације ваздухоплова мора да се заврши у року до 90 секунди при чему се у ваздухоплову у току показне вежбе мора налазити највећи број лица који може да се смести на седишта уграђена у путничку кабину ваздухоплова уз коришћење половине расположивих излаза. Ако оператер ваздухоплова планира коришћење више типова ваздухоплова тада показна вежба евакуације ваздухоплова мора да се уради за сваки тип ваздухоплова. У показној вежби морају своја знања и вештине да покажу како чланови кабинске тако и летачка посада ваздухоплова.

Показна вежба евакуације ваздухоплова може да изостане само у случају да оператер ваздухоплова поузданим аналитичким методама докаже члану тима Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије да испуњава прописане услове или да достави тиму проверивача податке о обављеним поступцима евакуације ваздухоплова коју је обавио други оператер ваздухоплова (са истим бројем седишта) који одговара оном којег користи оператер ваздухоплова и који има исте процедуре за поступање у случају опасности. Пре прихватања вежбе евакуације ваздухоплова врши се упоредна анализа поступака у случају опасности које је прописао оператер ваздухоплова са поступцима у случају опасности које користи оператер ваздухоплова који је дао потребне податке. Ако поступци у опасности нису идентични тада се добијени подаци од другог оператера ваздухоплова не могу прихватити као одговарајући.

Приликом показне вежбе евакуације ваздухоплова проверивач бележи следеће податке:

- време потребно за отварање врата за излаз путника из ваздухоплова;
- време потребно за активирање и надувавање тобогана;
- време када се на тобогану појављује први путник који напушта ваздухоплов;
- време у коме први путник напушта ваздухоплов кроз крилни излаз;
- број путника који су напустили ваздухоплов кроз сваки излаз.

Поступци при принудном слетању на воду

Показна вежба принудног слетања на воду може да изостане само у случају да оператер ваздухоплова поузданим аналитичким методама докаже проверивачу да испуњава прописане услове или да достави проверивачу податке о обављеним поступцима принудног слетања на воду које је спровео други оператер ваздухоплова користећи исти тип авиона (са истим бројем седишта) који користи и оператер ваздухоплова који је поднео захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера.

Приликом показне вежбе принудног слетања на воду проверивач бележи:

- време од почетка вежбе принудног слетања на воду до тренутка спремности сваког излаза или излаза за напуштање ваздухоплова у случају опасности;
- време када је сваки чамца спреман за употребу;
- време потребно за надувавање сваког чамца;
- време када су чамци укрцани свим путницима из ваздухоплова укључујући и чланове посаде ваздухоплова.

Након завршене фазе провера и демонстрација, израђује се извештај у виду закључка у којем се наводи рок до којег оператер ваздухоплова треба да коригује уочене неправилности и да о свакој коригованој неправилности достави документацију којом доказује да је констатована неправилност коригована.

Фаза сертификације

Оператер ваздухоплова је дужан да отклони све уочене неправилности и достави Директорату цивилног ваздухопловства Републике Србије документацију којом доказује да су констатоване неправилности отклоњене.

Ако се утврди да спроведене корективне мере нису одговарајуће или да нису спроведене, вођа тима обавештава оператера ваздухоплова и тражи да допуни корективне мере.

Ако тим утврди да оператер ваздухоплова не испуњава прописане услове, припрема се решење којим се захтев оператера ваздухоплова одбија.

Ако пак тим утврди да су испуњени услови и да су се стекли услови за издавање сертификата ваздухопловног оператера, вођа тима припрема решење којим се оператеру ваздухоплова издаје сертификат ваздухопловног оператера.

Након припреме решења вођа тима припрема сертификат ваздухопловног оператера и оперативну спецификацију у коју уписује сва одобрења која је стекао оператер ваздухоплова.

Носилац сертификата ваздухопловног оператера одговоран је за сталну усаглашеност с прописима и да поступа у складу с његовим одобрењима, ограничењима наведеним у сертификату ваздухопловног оператера.